

השאלות

נושא א': מבנים ותהליכים בארגון (50 נקודות)

פרק ראשון אירוע (18 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך.

ענה על שלוש מבין השאלות 1 – 4 (לכל שאלה – 6 נקודות)

חברת "ניצן" היא חברה המייצרת מכשירי חשמל במגוון רחב. במפעל, הממוקם באזור התעשייה בכרמיאל, קיימות היחידות הבאות:

מחלקת ייצור מזגנים, מחלקת ייצור מקררים, מחלקת ייצור מכונות-כביסה, מחלקת ייצור מדיחי כלים ומחלקת מייבשי-כביסה. המפעל מייצר ומשווק מוצרים גם למשקי-בית וגם לבתי-מלון.

בבניין שליד המפעל, נמצא בניין המשרדים ובו היחידות הבאות: הנהלת-חשבונות, מחלקת כח-אדם, מחלקת פרסום ויחסי ציבור, מחלקת מחקר ופיתוח, מחלקת בקרת איכות, יועץ משפטי ויועץ הנדסי. ועל כולם ממונה מנכ"ל החברה.

מאחר שהמפעל נמצא בכרמיאל, יש לחברה סניפים בכמה ערים בארץ: בתל-אביב, חיפה, בירושלים ובבאר שבע. בכל סניף – מנהל הכפוף ישירות למנכ"ל החברה, מוכרים וטכנאים הנותנים שירות תיקונים.

שאלה 1

ציין 3 בסיסים לחלוקת עבודה בחברת ניצן, נמק תשובתך עפ"י האירוע.

שאלה 2

ציין מהן יחידות קו ומה הן יחידות המטה בחברת ניצן.

שאלה 3

ציין מהו טווח השליטה של מנכ"ל החברה והסבר אותו.

שאלה 4

ציין 2 גורמים המשפיעים על טווח השליטה של המנהלים, העזר בנימוקים מתוך האירוע..

ענה על ארבע מבין השאלות 5 – 10 (לכל שאלה 8 נקודות)

שאלה 5

בסניף "קינג ברגר" עובדים מנהל הסניף, אחראי משמרת, סגן מנהל הסניף וחמישה מוכרים.

- א. ציין את שרשרת הפיקוד בחברה.
- ב. הסבר מהו המבנה המדרגי (היררכי) ומה משמעותו.

שאלה 6

משה לוי ורן כהן הם בעלי חברת "באלי" – חברה המייצרת חטיפים. משה נתן הוראה לפועלים להפסיק את ייצור הוופלים ולייצר רק ביסקוויטים, מכיוון שקיים מחסור במלאי, רן ביטל הוראה זו והעובדים נותרו מבולבלים.

- א. איזה עקרון מעקרונות המבנה הפורמלי לא נשמר בחברת באלי.
- ב. אילו נזקים עלולים להיגרם לחברה.

שאלה 7

היועץ המשפטי של חברה לייצור תרופות נתן הוראה לעובדים לא להתראיין לעיתונות בעניין התרופה החדשה עד שזו לא תירשם כפטנט עולמי.

- א. מה מקור "כוחו" של היועץ המשפטי.
- ב. באיזו עקרון מדובר – הסבר אותו.

שאלה 8

ראש הממשלה בנסיעותיו בעולם ממנה תחתיו ממלא מקום. על כל המתרחש בעת העדרו אחראי ממלא המקום, הוא נותן הוראות לביצוע לעל העובדים הקשורים למשרד ראש הממשלה.

- א. מהי האצלת סמכות - הסבר.
- ב. ציין לפחות 2 יתרונות בהאצלת סמכות.

שאלה 9

מנהל התחנה בחברת דן מתכנן מדי שבוע את המשמרות של כלל הנהגים.

- א. מהו מקור סמכותו של מנהל התחנה, הסבר.
- ב. ציין מקור סמכות נוסף. תן דוגמא.

שאלה 10

בכל בתי המלון בארץ נהוג לספק שירותי בידור לאורחים במקרה שהתבטלו שירותי הבידור במלון יש לזכות את האורחים על חלק מכספם.

- א. מהי אחריות ומה הקשר שלה עם סמכות.
- ב. מי אחראי למתן הזיכוי לאורחים.

נושאי הלימוד

ב. מבוא לכלכלה

3.

מס' שאלה	הנושא	מס' השעות
שאלה 11	התוצר הלאומי: מדידת התפוקה של המשק	2
שאלה 12	בנק מרכזי ומדינית מוניטרית	2
שאלה 13	תעסוקה ואבטלה המחיר הכלכלי של האבטלה	4
שאלה 14	תקציב הממשלה – מקורותיו ומטרותיו	12

4.

מס' שאלה	הנושא	מס' השעות
שאלה 15	אמצעי התשלום במשק	2
שאלה 16	יציבות מחירים ואינפלציה	2
שאלה 17	השפעת המיסוי על אי השוויון הכלכלי במשק	3
שאלה 18	מבנה מאזן התשלומים	4
שאלה 19	מקורות מימון בתקציב	4

נושא ב' : מבוא לכלכלה

(50 נקודות)

פרק שלישי: מאקרו-כלכלה (20 נקודות)

ענה על שתיים מתוך השאלות 11 - 14 (לכל שאלה 10 נקודות)

שאלה 11 – הכנסה לאומית

הכנסה לאומית הוא נתון כלכלי בעל חשיבות רבה.

- א. מהי הכנסה לאומית.
- ב. כיצד מחושבת הכנסה לאומית.

שאלה 12 – הבנק המרכזי

הבנק המרכזי אחראי על המדיניות המוניטרית במשק.

- א. הסבר מהי מדיניות מוניטרית.
- ב. ציין **שני** תחומי פעילות של הבנק המרכזי במסגרת המדיניות המוניטרית.

שאלה 13 – אבטלה במשק

בשנה האחרונה חלה ירידה באחוז האבטלה במשק.

- א. כיצד מחושב שיעור האבטלה במשק.
- ב. מהו סוג האבטלה שאופייני לדפלציה ציין והסבר.

שאלה 14 – תקציב הממשלה

תקציב הממשלה מהווה מתן סמכות לממשלה לבצע את מדיניותה הכלכלית.

- א. הסבר מהו תקציב הממשלה.
- ב. ציין והסבר שני מקורות למימון ההוצאות בתקציב.

פרק רביעי: מאקרו-כלכלה (30 נקודות)

ענה על שלוש מתוך השאלות 15-19 (לכל שאלה 10 נקודות)

שאלה 15 – אמצעי תשלום

הבנק המסחרי יוצר אמצעי תשלום נוספים במשק.

- א. מהם אמצעי התשלום הקיימים במשק.
- ב. כיצד יוצר הבנק המסחרי אמצעי תשלום נוספים הסבר.

שאלה 16 – האינפלציה במשק

- א. הסבר מהי אינפלציה וכיצד מודדים אותה.
- ב. ציין סיבה אחת הגורמת לאינפלציה במשק הישראלי.

שאלה 17 – תקציב הממשלה

- א. מהו האמצעי העיקרי בידי הממשלה לצמצום הפער הכלכלי במשק? הסבר.
- ב. מה יקרה אם הממשלה תגדיל את הוצאותיה לביטחון?

שאלה 18 – מאזן תשלומים

קיים קשר בין מצבה הבטחוני של ישראל ובין עצמאותה הכלכלית.

- א. שרטט סכימה של מאזן תשלומים. ציין באיזה סעיף מסעיפי מאזן התשלומים כלול היבוא הבטחוני.
- ב. הסבר כיצד משפיע היבוא הבטחוני על הגירעון במאזן התשלומים.

שאלה 19 – בנק מרכזי

בנק ישראל לווה כספים מהציבור בארץ כדי לממן את הגירעון בתקציב הממשלה.

- א. כיצד בנק ישראל לווה כספים מהציבור? הסבר.
- ב. מהי האפשרות הנוספת לממן את הגירעון ומהו החיסרון שלה? הסבר.

נושאי הלימוד
א. מבנים ותהליכים בארגון.

1. עקרונות המבנה הפורמלי סה"כ 18 שעות.

מס' השאלה	הנושא	מס' השעות
שאלה 2	א. חלוקת עבודה הגדרת תפקידים חלוקה ליחידות סוגי יחידות	3 שעות
שאלה 3	ב. טווח שליטה ופיקוח טווח שליטה צר טווח שליטה רחב	3 שעות
שאלה 5	ג. המידרג ההיררכי (הסולם) מאפייני המבנה ההיררכי שרשרת פיקוד	3 שעות
שאלה 6	ד. יחידת הפיקוד ויחידת הניהול יתרונות יחידת הפיקוד יתרונות יחידת הניהול	3 שעות
שאלה 7 8 9 10	ה. האצלת סמכויות הסמכות ומקורותיה האצלת סמכויות אחריות קשר בין סמכות לאחריות	3 שעות
שאלה 4	ו'. ריכוז וביזור תיפקודי גאוגרפי הגורמים המשפיעים על מידת הביזור	3 שעות

2. בסיסים לחלוקת עבודה סה"כ 8 שעות

מס' השאלה	הנושא	מס' השעות
שאלה 1	א. חלוקת עבודה על פי תשומות פונקציונלי תהליכי מומחיות	3 שעות
שאלה 1	ב. חלוקת עבודה על בסיס תפוקות לקוחות מוצר גאוגרפי	3 שעות
שאלה 1	ג. חלוקת עבודה על בסיס תשומות ותפוקות. מטריצה משולב	2 שעות

תשובות

1. הבסיסים הם: מוצר – מכונות כביסה. מדיחי כלים, מייבשי כביסה. לקוחות – משקי בית, בתי מלון. מומחיות – מח' בקרה ואיכות, יעוץ משפטי, יעוץ הנדסי. פונקציונאלי – הנהלת חשבונות, כ"א, יח"צ. גיאוגרפי – ת"א, חיפה, ירושלים, באר שבע.
2. יחידות קו – יח' העוסקות ישירות במטרת הארגון : מח' ייצור מזגנים
מח' ייצור מזגנים
מח' ייצור מכונות כביסה
מח' ייצור מדיחי כלים
מח' ייצור מייבשי כביסה

יחידת מטה – יח' המספקות שירותי יעוץ ועזר לכלל היחידות בארגון (עוסקות בעקיפין במטרות הארגון):

הנהלת חש', כ"א, פרסום
יח"צ, מו"פ, בקרת איכות
יעוץ משפטי
3. טווח שליטה של המנכ"ל הוא רחב. כל מנהלי הסניפים (ת"א, חיפה, ירושלים, באר שבע) כפופים ישירות למנכ"ל. מס' הכפופים לממונה אחד הוא רב ועל כן זהו טווח רחב.
4. סוג העבודה : ייצור כלים חשמליים – עבודת הייצור אינה מורכבת פיזור גיאוגרפי: בחב' ניצן הוא מינימלי, כל המפעל כולל יחידות המטה נמצאות בכרמיאל.
יכולתו של המנהל: מצביע על כך שמסוגל כנראה לשלוט ולפקח אחר כל החברה עד אחרון הסניפים.
נכונותו של המנהל: להאציל סמכויות מוטלת בספק, עובדה הוא מעורב עד אחרון הסניפים.
5. א. שרשרת הפיקוד בחברה: מנהל הסניף, סגן מנהל הסניף, אחראי משמרת ומוכרים.
ב. זוהי מערכת של דרגות הניהול בארגון הבנויה משרשרת פיקוד ויוצרת מבנה פירמידלי.
  1. משמעותו של המידרג ההיררכי יוצר חלוקה ברורה של סמכויות ותחומי אחריות ככל שהמעמד בכיר יותר הסמכות והאחריות רבים יותר.
  2. השכר והתגמולים רבים יותר.
  3. ההוראות יורדות מהדרג הניהול כלפי מטה והדיווחים עולים לדרג הניהול כלפי מעלה.
  4. המבנה פירמידלי יוצר תקשורת ברורה המועברת "בצינורות המקובלים".
  5. ברור לכולם מי ממונה על מי.
6. א. העיקרון שנפגע הוא עיקרון יחידות הניהול והפיקוד.
ב. הנזקים הם:
סכסוכים, תמרון העובדים, כפל פעולות או מצב של שטחי הפקר.

7. א. מקור כוחו של היועץ המשפטי נובע מסמכות תפקודית. מכון שהוא ממונה על ההיבט המשפטי של פעילות הארגון תפקידו להגן על תחום זה.
- ב. המדובר בעיקרון הסמכות הארגון, משמעות הסמכות: זכות פורמלית הנותנת לחבר ארגון לנקוט באמצעים שיאפשרו השגת מטרות הארגון, לדרוש ציות וכל זאת בתחומים הנתונים באחריותו.
8. א. האצלת סמכות: העברת חלק מסמכויות המנהל אל הכפופים לו מנהל המתקשה במילוי משימותיו כתוצאה מעומס, מעונין לקצר תהליכים, לייעל את תפקוד היחידות שבשליטתו, לאפשר לאנשים תחתיו להתקדם בתפקידים, מאציל סמכויות
- ב. היתרונות בהאצלת סמכויות:
מוריד העומס מהמנהל
מאפשר למנהל לעסוק בתחומים בעלי חשיבות מעודדת מוטיבציה אצל העובדים שהואצלה להם סמכות חיסכון במשאבים
9. א. מנהל התחנה יש לו סמכות פיקודית. משמעותה של סמכות זו, שמקומו במבנה הפירמידלי ובהתאם לתפקידו באירגון הוא ממונה על כלל הנהגים. מתוקף כך הוא גם מסדר את המשמרות.
- ב. מקור סמכות נוסף :
תפקודית - לדוגמא רופא בצה"ל
אישית - לדוגמא מנהיג תנועה בנוער עובדים או במפלגה
10. א. אחריות : חובה המוטלת על חבר ארגון לבצע את המוטל עליו בדרך הטובה ביותר, לתת דין וחשבון על דרך מילוי תפקידו ולשאת בתוצאות פעולותיו.
הקשר לסמכות הוא בהיקף, כגודל הסמכות גודל האחריות וביחס הדוק כי אין סמכות ללא אחריות ולהיפך.
- ב. במקרה זה האחראי למתן זיכוי לנופשים הם המנהלים של המלון, מכיוון שהם אחראים על כל המתרחש או לא מתרחש במלון.

מחווון במבוא לכלכלה

פרק שלישי:

תשובה 11

- א. הכנסה לאומית – סך כל ההכנסות של היחידות הכלכליות בארץ והיחידות הישראליות הפועלות בחו"ל במשך שנה. ההכנסות נובעות ממעורבותן של היחידות הכלכליות בתהליך ייצור או מבעלותן על נכסים הדרושים לייצור.
- ב. ההכנסה הלאומית מחושבת על ידי חיבור כל ההכנסות שגורמי הייצור במשק קיבלו עבור פעילותם הכלכלית במשך שנה. כלומר, מחברים את התפוקות המיוצגות במונחים כספיים של כל העובדים במשק. נתוני השכר של העובדים או הרווח של הפירמות במשק מספקים את הנתונים לחישוב ההכנסה הלאומית של כל התושבים במשק.

תשובה 12

- א. מדיניות מוניטרית – מדיניות כספית המבוצעת על ידי הבנק המרכזי במטרה לשמור על יציבות מחירים בהתאם ליעד האינפלציה שקבעה הממשלה.

ב. תחומי הפעילות של הבנק המרכזי הם:

- הנפקת השטרות והמטבעות של המדינה – הבנק המרכזי הוא האחראי הבלעדי להנפקת המזומנים, שטרי הכסף והמעות. למזומנים אלה יש כיסוי בנכסים שהבנק רוכש והם כוללים: מטבע חוץ, זהב, אגרות חוב ממשלתיות ואגרות חוב לציבור.
- הבנק של הממשלה – בבנק ישראל מוחזקים פיקדונות הממשלה, שמהם מקבלים עובדיה וספקיה תשלומים שונים. בנק ישראל מנהל את אגרות החוב של המדינה. הוא האחראי לשמירת יתרות מטבע החוץ של המדינה.

תשובה 13

- א. שעור האבטלה במשק מחושב על פי היחס שבין מספר המובטלים לבין סה"כ כוח העבודה במשק. כלומר, היחס בין מספר המובטלים למספר סה"כ העובדים. שיעורי האבטלה שונים מארץ לארץ ומזמן לזמן, תלוי בנסיבות ובאופי המשק.

ב. סוג האבטלה שאופייני לדפלציה היא:

אבטלה מחזורית – אבטלה הנוצרת בשלב השפל של מחזור העסקים, שגורם להעדר ביקוש לעבודה ולגורמי ייצור אחרים. היא נובעת מחוסר ביקוש למוצרים. כתוצאה מעודף היצעים מתחילות הפירמות לצמצם את הייצור. בשלב ראשון הן מצמצמות את גורמי הייצור המשתנים, העובדים הפחות מיומנים. הם הראשונים לפיטורין, אבל לאורך זמן, ככל שתקופת ההאטה בביקושים נמשכת, הפיטורים מתפשטים בכל דרגי העובדים. פיטורי עובדים גורמים להקטנת הצריכה הפרטית ומשפיעים על הקטנת הביקושים בכל תחומי הצריכה. יציאה ממצב של אבטלה מחזורית מחייבת התערבות ממשלתית וגיבוש מדיניות כלכלית שתפעל לצמצום האבטלה ויציאה ממצב המיתון.

דפלציה – תהליך של ירידת מחירים כתוצאה מהאטה בפילות הכלכלית. ירידת המחירים נוצרת כאשר יש עודף היצע של מוצרים. מכיוון ואין ביקוש למוצרים, היצרנים מורידים מחירים כדי להיפטר מעודף ההיצע של מוצריהם. ירידה בביקושים יכולה לנבוע מצמצום הצריכה הפרטית ו/או הצריכה הציבורית. ירידה בביקושים גורמת לצמצום ייצור ולירידה בתפוקה, המביאים לאבטלה של גורמי

ייצור ולפיטורי עובדים שבעקבותיהם יש ירידות נוספות בביקוש. עודף ההיצע מביא לתהליך של ירידה נוספת ברמת המחירים, לצמצום התפוקה ולאבטלה.

תשובה 14

- א. תקציב הממשלה – דו"ח המרכז את ההוצאות המתוכננות של הממשלה ואת הכנסותיה הצפויות לשנת תקציב מסוימת.
- ב. המקורות למימון ההוצאות בתקציב הם:
- ג. מיסים ותשלומי חובה – תשלום חובה שאדם משלם לרשות ציבורית, על פי חוק מבלי לקבל תמורה ישירה בעד כספו.
- מילווה פנים – קבלת מילווה מהציבור באמצעות מילווה חובה ובאמצעות מכירת אג"ח ממשלתיות.
- מילווה חוץ – הממשלה לווה כסף מבנקים בחו"ל או ממדינות בחו"ל החזר מילווה חוץ הוא במטבע זר.
- מענקים, הפרטת חברות ממשלתיות והכנסות מרווחים של חברות ממשלתיות.

פרק רביעי

תשובה 15

- א. אמצעי התשלום הקיימים במשק הם:
- כסף מזומן וחשבונות עו"ש.
- ב. הבנקים מלווים כסף ללקוחות מחשבונות של לקוחות אחרים ומכיוון שהכספים חוזרים לבנק בתור הפקדות נוספות כמות חשבונות העו"ש גדלה ולכן כמות אמצעי התשלום במשק גדלה.

תשובה 16

- א. אינפלציה – תהליך מתמשך של עלייה ברמת המחירים הכללית במשק. מודדים על ידי מדד מחירים לצרכן.
- ב. אינפלציה של עלויות – עליית מחירים הנובעת מהתייקרויות גורמי ייצור. זהו מצב שבו היצרנים מעלים את מחירי מוצריהם כתוצאה מהתייקרויות של גורמי הייצור כמו: תוספות שכר.
- אינפלציה של ביקושים – אינפלציה הנובעת כתוצאה מעלייה בביקוש. זהו מצב בו יש גידול באמצעי התשלום מבלי שיש גידול בהיצע המוצרים. במצב זה, הביקוש גדול וההיצע קטן ולכן היצרנים מעלים את המחירים.

תשובה 17

- א. האמצעי העיקרי שבידי הממשלה לצמצום הפער הכלכלי במשק הוא:
- מס ישיר כמו: מס הכנסה. כאשר הממשלה מחליטה להגדיל מיסים ישירים כמו: מס בריאות, מס הכנסה בדרך זו היא מגדילה את הכנסות המדינה ובעקיפין גם תורמת לצמצום אי השוויון בחלוקת הכנסות במשק, כי התוצאה של הטלת מס ישיר היא שכלל שההכנסה עולה – אחוז המס הנגבה עולה. במצב זה אנשים שהכנסותיהם גבוהות משלמים יותר, ואילו אנשים שהכנסותיהם נמוכות משלמים פחות או אפילו פטורים ממס.
- ב. הגרעון התקציבי יגדל.

תשובה 18

א.

סעיף	זכות (כניסת מט"ח)	חובה (יציאת מט"ח)	יתרה
החשבון השוטף	יצוא סחורות	יבוא סחורות	-
חשבון העברות החד- צדדיות	מענקים מחו"ל תרומות מחו"ל פיצויים מחו"ל	מענקים לחו"ל תרומות לחו"ל פיצויים לחו"ל	+
חשבון ההון	הלוואות מחו"ל השקעות מחו"ל	הלוואות לחו"ל השקעות בחו"ל	+
יתרות מט"ח	שינוי בפיקדונות חו"ל במשק	שינוי בפיקדונות המשק בחו"ל	+

היבוא הבטחוני כלול בחשבון השוטף ייבוא סחורות.

ב. היבוא הבטחוני משפיע על הגירעון במאזן התשלומים בכך שהוא מגדיל את הגרעון.

תשובה 19

א. בנק ישראל לווה כספים מהציבור באמצעות אגרות חוב – הציבור מעביר בעל כורחו לממשלה הלוואה, וכעבור זמן מוגדר מראש, ובדרך כלל בתוספת ריבית, הוא מקבל את כספו בחזרה. מלוות חובה נעשות בדרך כלל במצבי חירום בטחוני כלכלי, כאשר לממשלה אין מספיק כסף לממן את הוצאותיה.

ב. האפשרות הנוספת לממן את הגירעון היא: הדפסת כסף.

החיסרון – מאיץ את האינפלציה ולכן אסור לעשות את זה.